Զ· ՏԱՐԻ 1552 ԹՈՒԱԿԱՆ ՀԱՅՈՑ 4381 ՄԵՀԵԿԱՆ 29 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 7 ՄԱՐՏ 1889 Ն· Տ· 19 ՄԱՐՏ 1889 16 ԲԻՆԷՊ 1306

20 ՓԱՐԱ

ՆԱՄԱԿԱԳԻՐ ԱՌ ԵՒ ԻՏԵՂ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԷՏՔ Է ՈՒՂՂԵԼ
ԱՌ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԱՐԵՒԵԼՔ ՕՐԱԳՐԻ
Ղալաթիա, Նորատունկեան-խան

آره‌وك غازه‌سی ادارەسنه غلطه‌ده نورادونكيان خاننده‌ده

Direction du Journal AREVELK
Noradounghian Han, Galata
CONSTANTINOPLE

ԱՐԵՒԵԼՔ
ՕՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

20 ՓԱՐԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ· Պոլսոյ համար Տարեկան դահեկան արժէք	160
» » Վեցմսեայ » »	80
» » Եռամսեայ » »	40
Դուռուստ » Տարեկան » »	200
» » Վեցամսեայ » »	100
Օտար երկիրներէ տարեկան ծրագիր	56
» » վեցամսեայ »	28

Դուռս զրկուած լրագրոց համար նոր ծախքը Տնօրէնութեան վրայ է
Խմբագրութեան զրկուած նամակ կամ գրութիւն ետ չտրուիր·

Les annonces sont reçues
AUX BUREAUX DU JOURNAL

Կ· ՊՈԼԻՍ, 7 ՄԱՐՏ, 1889

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

ՓԱՌՆԷԼԵԱՆ ԴԱՏԱՍՏԱՆ — ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՆԵՐՔԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ

Փառնէլեան Դատական Ցանձնաժողովը մարտ 13ին իւր նիստերը դադրեցուց մինչեւ մարտ 27, դատին առաջին մասը վերջացած լինելով։ Վերջընթեր նոտին մէջ, հետաքրքրաշարժ դէպք մը տեղի ունեցաւ, Փիկոթեան եղբարեան դէպքին մէկ մասնակցաը։ Լրագրի տեղեկագիր Թիմոթի Քոֆի, որ Թաֆէի կողմէ իբրեւ վկայ ներկայացուած էր, յայտարարեց թէ սուտ էր այն վկայութիւն զոր անցեալ դեկտեմբերին տուաւ ի մասին յունանտա գործուած երկու սպանութեանց և ի մասին Հողային Դաշնակցութեան, որ իբր թէ մարդասպաններուն դրամ տուեր է երկրէն փախչելու համար։ Թիմոթի Քոֆի ասոր յայտարարութիւնն երդմամբ ըրած չէր, այլ Թաֆէի փաստաբանին խնդրանօք գրած և ստորագրած էր։ Խոստովանեցաւ թէ այս ստութիւնն ի գործ դրած էր խաբելու համար զԹաֆէ և զկառավարութիւն։ Հնարքիս դրամական կարեւոր վարձատրութեանց զրոս Թաֆէ կուտար Հողային Դաշնակցութեան դէմ անեսսա վկայութիւն տալու ամեն անձերու, առանց քննելու անոնց արժանահաւատութիւն։ Ցանձնաժողովոյն նախագահը, Քոֆիի լիրը ընթացքէն զզածեալ, դատարանի դէմ անվայել ընթացքի մէջ գտնուող համարեց զնա, և ըստ այսմ բանտարկութեան դատապարտեց։

* *

Հետեւեալ օրը Թաֆէ Ցանձնաժողովոյն ներկայացուց իւր երկու վերջին վկայներն, որք էին երկու վաղեմի Ֆենիանններ։ Ասոնք պատմեցին ինչ ինչ դէպքեր, ապացուցանող թէ Փառնէլեան երեսփոխանը ոմանք և Հողային Դաշնակցութիւնը մասնակից են Ֆենիանութեան, և մեղակից են յունանտա մնակներուն հոգատարց և կառավարական մարդոց դէմ գործած ոճիրներուն։

Թաֆէի վկայից ունկնդրութիւնը վերջանալուն, Ռ· Փառնէլի փաստաբան Սըր Զարլզ Ռըսէլի հարցման ի պատասխան, նախագահն յայտարարեց թէ Թաֆէի չինծու նամակներուն վրայ եղած յայտնութիւնք այնպէս պերճախօս են ինքնին որ Ցանձնաժողովոյն կողմէ յատուկ տեղեկագիր մը այն յայտնութեանց կշռոն ո՛չ կրնայ աւելցնել ո՛չ ալ պակսեցնել։ Այսու հանդերձ, խնդրոյն այս մասին վրայ յատուկ տեղեկագիր մը խորհրդարանին մատուցանելու խնդրոյն վրայ Ցանձնաժողովը դեռ որոշում չէ տուած։

Սըր Զ· Ռըսէլ յայտնեցաւ 15 օր պայմանաժամ խնդրեց Թաֆէի բերած վկայներուն դէմ վկայներ բերելու համար։ Այն ամեն իւլանտացի երեսփոխանք, որոց դէմ վկայութիւններ տրուած են, անձամբ պիտի գան հակառակ վկայութիւն տալու և հերքելու Փառնէլեան կուսակցութեան եւ Հողային Դաշնակցութեան վերագրեալ մեղապարտ գործունէութիւնները։

* *

Դատական Ցանձնաժողովը 63 նիստ ըրած է, և յայտնի չէ թէ ե՛րբ պիտի վերջանայ։ Ցարդ Թաֆէի փաստաբանք և վկայք խօսած էին, և նոյն իսկ Թաֆէի մէկ վկային -Փիկոթի- հարցաքննութիւնն էր որ յերեւան հանեց չինծու նամակներուն պատմութիւնը։ Հիմա կարդն եկաւ Ռ· Փառնէլի փաստաբաններուն, և կ'ըսուի թէ Սըր Զարլզ Ռըսէլ կարեւոր և անուր իրողութիւններ ի վեր պիտի հանէ։ Այս ամենայն տակաւին քանի մը ամիսներ պիտի տեւէ։

Բայց արդէն, հրապարակային զումարումներու մէջ, Կլատսթոնեանք և Փառնէլեանք վրէժ կը լուծեն Թաֆէէն և պահպանողական կառավարութենէն, զոր կ'ամբաստանեն Թաֆէի հետ գաղտնի դաշնակցութիւնքը կնքելուն համար, փոխանակ ինքնին համարձակապէս գատ բանալու Փառնէլեան կուսակցութեան դէմ։ Ռ· Փառնէլ, այս խնդրոյ մէջ կառավարութեան ընթացքին դէմ յայտնապէս բողոքելու համար ի Լոնտոն զումարուած դիւանի մը մէջ, յիշեցուց թէ, ըստ խոստովանութեան Թաֆէի մատակարար Ռ· Մաքմոնալտի, Փառնէլեան նամակն հրատարակուած էր Թաֆէի մէջ նոյն օրն յորում երկրորդ և վճռական քուէարկութիւնը տեղի պիտի ունենար Իւլանտայի պատժական և զսպողական դրութիւնը խստացնելու վերաբերեալ օրէնքին վրայ, և ասոյն քուէարկութեան վրայ ազդելու նպատակաւ։ Ռ· Փառնէլ հեռուստաբար հարցուց թէ արդարութի՞ւն է պահել օրէնք մը որ այսպիսի ապօրէն ճնշմանց ներքեւ քուէարկած է։

Երեսփ· Ժողովոյն մէջ երկար վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Իւլանտայի բանտերուն մէջ քաղաքական բանտարկեալներուն կրած զրկանաց վրայ, և առաջարկեցաւ որ սոքա զերծ նկատուին հասարակ յանցապարտից ենթարկուած խիստ դրութենէն։ Կառավարութիւնը չընդունեց, բայց խոստացաւ քննել ընդհանրապէս բանտային դրութիւնն Իւլանտա։

ՊՍԱՐԻԱՆԵԱՆ ԴԻՊՔԵՐ

ՍԵՐԲԻՈՅ ԳՈՐԾԵՐԸ

Սերբիոյ կրթական նախկին նախարար և պետական խորհրդական Պ· Վասիլիեվիչ Ռ· Ռիսթիչի անօրինութեամբ Եալթա դնաց, Նաթալի թագուհւոյն իմացնելու Խնամակալութեան որոշումներն իւր ի Սերբիա վերադարձին նկատմամբ։ Այս որոշումնք դեռ յայտնի չեն· բայց կ'երեւի թէ Խնամակալութիւնը թագուհւոյն Սերբիոյ մէջ Ծայուն բնակութիւնը պատշաճ չի տեսներ, այլ միայն թոյլ կուտայ մօր և որդւոյ երբեմնակի տեսակցութեան։

—Նոյն Ֆրէյ Բրէ·, որ յատուկ խրմբագիր մը զրկած է ի Գելգրատ՝ Միլան թագաւորին հրաժարման պարագայները քննելու և տեղեկագրելու, հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ կը հրատարակէ· Թագաւորին հիւանդագին վիճակն և արմատական կուսակցութեան ընթացքն յառաջ բերին այս հրաժարումն· Վերջին ժամանակներս յոյժ գրգռեալ վիճակ մ'ունէր Միլան· Վիլհելմ կայսրէն ընդունած էր նամակ մը, որով Ն· Կ· Վեհափառութիւն իրեն խորհուրդ կուտար թողուլ հրաժարման գաղափարներն և չարունակել իւր արքայական ասպարէզին պարտաւորութեանց մէջ· Օր մը քանի մը անգամ, Միլան թագաւորին այնքան տխրութեան սենեակը մտնելով, տեսան որ Գերմանիոյ կայսեր նամակը ձեռքը բռնած, կ'աղաղակէր յուսահատ· «Չե՛մ կրնար, ո՛չ· չե՛մ կրնար»· Այդ եղանակաց արուեստահանդէսին նախագահելու համար ի Նիշ գտնուած միջոցին Միլան տուաւ իւր հրաժարման որոշումն, և անդամ մը այս որոշումը տալէն ետքն հանդարտօրէն պատրաստեց արքայական իշխանութեան իւր որդւոյն փոխանցման ամեն պարագայները· Միլան յոյսը դրած էր եւրոպեան պատերազմի մը վրայ, Սերբիոյ ներքին անձկութիւններէն ազատելու· բայց խաղաղութեան պահպանման շնորհիւ, ժողովրդեան մտադրութեան կէտ նպատակին եղան ներքին գործերը· Քանի որ միջազգային քաղաքականութիւնը խաղաղաբար կերպիւ կ'ապահովուէր, Միլան աւելի կը վշտանէր· Քաղաքական կիրքերն այնչափ բուռն էին երկրին ներսերն որ ընարութեանց միջոցին կրակի տուեցան արքայական կուսակցութեան անդամց տուներ· Այս իրողութիւնք դադարի պահուեցան և օտար երկրաց մէջ չծանուցուեցան, բայց խորին տպաւորութիւն մ'ընդրին թագաւորին վրայ, որ հասկցաւ թէ պէտք է կա՛մ դործել քաջութիւն եւ կամ գերի լինի արմատական կուսակցութեան· Քանի որ այս բանիս վրայ մտածէր, բուռն կատաղութիւն մը կը զգար· «Ուրիշ ճար չի մնար ինձ բայց եթէ Ռուսոլֆի իշխանի օրինակին հետեւիլ» կ'ըսէր, և յետ հրաժարման քանիցս կրկնեց թէ «Ըրած բանիս համար երբեք չպիտի զղջամ»·

—Միլան թագաւորին Վիեննայի և Փէշթայի դրամատանց և սեղանաւորաց անձնական մեծաքանակ պարտք ունենալուն նկատմամբ որոշած ծանոթութիւնք կը հաստատուին· Բայց միանգամայն կը ծանուցուի թէ հրաժարելուն առթիւ «տեղէ մը» դրամական կարեւոր նպաստ մ'ընդուներ է·

* *

ՊՈՍՆԱ-ՀԷՐՍԷԳ

Պոսնա Սերայէն կը հեռագրուի թէ Հերսէգի նոր Մետրապոլիտ Դեր· Սերաֆիմ Փերովիչ եպիսկոպոսին անուանումը ջերմ դոհունակութիւն կը պատճառէ Պոսնա-Հերսէգի սերպ ժողովրդեան· Նոր Մետրապոլիտն ապդաւ սերպ է, մինչ իւր նախորդք Ֆէնէրցի բարձրաստիճան կղերին մէջէն կը նշանակուէին· Այս Մետրապոլիտք հետեւապէս սիրելի չէին իրենց ժողովրդեանն, և շատ անգամ կռիւներ կը ծագէին եկեղեցական դլուխներու և ժողովրդեան մէջտեղ· Սերպ-օրթոտոքս ազգաբնակութեան ազգային բաղձանաց դոհացում տալով, ատորիական իշխանութիւնն իրեն կէս նպաստակի ունեցեր է հանձայնութիւն հատատալ ընդ մէջ ժողովրդեան և բարձրաստիճան եկեղեցականութեան· Դեր· Փերովիչ ծանօթ է եղեր իւր ազդասիրութեամբ, զոր հաչակեր է նախորդ վարչութեանց օրով· Մինչեւ անդամ իւր ազդակցայ հոգը քաշելուն համար նեղութիւններ կրեր է· Դեր· Փերովիչ ցարդ վանահայր էր Մոնթարի մեծ դանուած մեծ վանքի·

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Երեսփ· Ժողովոյ ընկերվարական անդամք առաջարկեցին ընդհանուր ներում շնորհել գործադուլի հետեւանօք բանտարկելոց, մանաւանդ ի Տըքազվիլ խռովութիւն յարուցանողներուն և հանքից տեսուչն զՊ· Վաթրէն սպաննողներուն· Նախարարութիւնն այս ոճրին գործակցողներու ներում շնորհել չընդունիր, բայց գործադուլի խռովութեանց մասնակցողուրիշ գործաւորներուն ներել կը հաւանի·

* *

Պ· Հանրի Ռոշֆոռ, Լէնրեռլէնի խմբագրապետին, 1871ին հինգ ընկերներու հետ Նու

նային դատարանաց առջև չարունակել իւր ամուսնական դատ։

—Վիեննա, 15 մարտ։—Միլան թագաւորին ինքնասպանութեան լուրն հերքուեցաւ։—Միլան թագաւորի օրով կարգեալ շատ մը պաշտօնէից արձակումն սկսաւ։

—Հռոմ, 14 մարտ։—Սթէֆանի հեռագրական գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ Օրիպայի տուլթանին կողմէ պատուիրակութեան մ՚ըրած խընդրանօք, Զանզիպարի իտալեան հիւպատոսն արտօնուեցաւ նոյն վիճակագրին չնորհել իտալեան թեւարկութիւն։ Պերլինի դեսպանախորհրդոյն գաղթական դաշնագրին 35րդ յօդուածին համեմատ, այս նոր թեւարկութիւն ծանուցուեցաւ Տէրութեանց, որք արձանագրեցին զայն։

—Անգլիական Սուլթան մեծ զրահաւորն աղատելու համար եղած ճգնունք ի դերեւ ելան, և մարտ 14ին այս չքեղ և հզօր մարտանաւ բոլորովին ընկղմեցաւ բուռն ալեկոծութեան մը պատճառաւ։

—Ի Բրաւենպուրգ (Աւստրիա) պահապան զօրաց սպայ մը ինքնասպան եղաւ տարօրինակ պարագայից մէջ։ Հետեւակազօրաց ենթասպայ Քարլ Մանկէլմուս, զօրավարի մը որդին, անծանօթ պատճառաւ մը կարի յուսարեկ, իւր զինուորներէն միոյն հրաման տուաւ այն ինչ օրն այն ինչ ժամուն հրացանով և ռազմամթերօք իւր բնակարանը գալ։ Զինուորն եկաւ։ ենթասպայն հրամայեց որ հրացանը լցնէ։ զինուորը, զարմացած, հնազանդեցաւ վարանելով։ Ենթասպայն ի ծունր իջնելով, հրամայեց զինուորին որ իւր վրայ կրակ ընէ։ Զինուորը մերժեց։ Ենթասպայն պնդեց, յիշեցնելով զինուորին թէ իւր միակ պարտաւորութիւն է հնազանդիլ իւր մեծերուն, և եթէ չհնազանդի, ծանր պատժոց պիտի ենթարկի։ Զինուորն ի վերջոյ հնազանդեցաւ։ ենթասպայն հրամայեց «կրա՛կ», և նոյն վայրկենին ինկաւ անշունչ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կաթողիկոսական խորհրդարանական ծանձնաժողովն յանձիկայ հինգշաբթի առաւօտ Ղալաթիոյ խորհրդարանին մէջ ի նիստ պիտի դումարի ընդ նախագահութեամբ Ամեն։ Ս։ Պատրիարք Հօր։

Կրօնական ժողովոյ շաբաթական նիստը տեղի չունեցաւ երէկ անդամց մեծագոյն մասին բացակայութեան պատճառաւ։

Ազգ։ Հիւանդանոցի վերաշինութիւնն, որ ձմրան պատճառաւ դադրած, վերսկսաւ երէկ։ Շինութեան ճարտարապետ Մեծ։ Պետրոս էֆէնտի Նեմիլ իր շուրջն հաւաքելով բոլոր բանուորներն և շինութեանց գործավարները, գործի սկսան, օրհնութեամբ եւ մաղթանօք տեղւոյն քահանային։

Ներքին կանոնագրի վերաքննիչ յանձնաժողովն ի նիստ հրաւիրեալ է յառաջիկայ ուրբաթ աւուր համար։

Կը խնդրուի մեզմէ ծանուցանել թէ Ասիական ընկերութեան ի նպաստ յառաջիկայ կիւրակէ Բերայի Սիլլօղոսի սրահին մէջ տեղի ունենալիք Լաբանն յետաձգուած է մարտ 19/31ի կիւրակէին։

Ի նպաստ Պէշիքթաշի Մաքրութեան Ուսումն։ ընկերութեան կազմակերպեալ վիճակահանութիւնը կատարուելով այս կիւրակէ, հետեւեալ 20 թիւերը շահեր են որոշեալ պատկերները։

846 344 537 847 322 24 307 490 205
741 233 110 749 753 411 355 152 539
437 244։

Ընկերութեան Տնօրէն Խորհուրդը կը հրաւիրէ այն թիւերն ունեցողները իւր գիւանին դիմել եւ սահմանեալ շահուած պարգեւն մինչև 31 օր, յետ որոյ չպահանջուած պարգեւք ընկերութեան պիտի մնան։ Սոյն վիճակահանութիւն մօտ 3500 զրուշ զուտ հասոյթ արտադրեր է Մաքրութեան Ուսումն։ ընկերութեան։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՏՏՕՆԱԲԱՇԽՈՒԹԻՒՆԵՐ ԱՍՏԻՃԱՆՆԵՐ ԵՒ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆՆԵՐ

Պերութի նահանգին մէջ թագաւորի անուանուեցաւ Եէմէնի նախորդ մեքթուպճի Հասան Ֆահիլ էֆէնտի։

Սերասքիրլիկ նախնական դատարանի Հուդուգի ճիւղին նախագահ անուանուեցաւ Դոնեայի նախնական դատարանի Հուդուգի ճիւղին նախագահ Նիազի էֆէնտի և նոա յաջորդեց Սերասքիրլիկ նախնական դատարանի Հուդուգի ճիւղին նախագահ Նուրի էֆէնտի։

Նիկոմիդիոյ նախայ անուանուեցաւ Բասթամունիի նահանգին նախնական դատարանի Հուդուգի ճիւղին նախորդ նախագահ Բիրլ էֆէնտի։

Սալիսէի ատիճան տրուեցաւ Աստուածատուրեան Ս։ Գրիգորեան մասնաւոր դպրոցի հոգաբարձութեան անդամ Գրիգոր էֆէնտի։

Սեբաստիոյ նախնական դատարանի Հուդուգի ճիւղին նախագահ անուանուեցաւ Դոնեայի նախնական դատարանի Հուդուգի ճիւղին նախագահ Նիազի էֆէնտի և նոա յաջորդեց Սեբաստիոյ

որ Աստուած է մեր գործերուն վարիչը, պէտք է անոր օգնութիւնն հայցենք։ Ու կը լսէ՝ ա՛լ չպիտի խօսի, մինչեւ վերջն, երբ չորս դին այնքան կրքեր կը յուզուին անչարժ պիտի մնայ իր տեղը, կամ թուղիկի մը պատէն կախուած հսկայ աւետարանչի մը դիրքով՝ որ դարերէ ի վեր անտարբեր կը դիտէ չորս դին անցած դարձածները։

Ու ատենական գործողութիւնները կը շարունակուին։ Ատենապետ էֆէնտին կը ծանուցանէ թէ Նուրեան էֆէնտի պիտի պատասխանէ նախորդ նստին մէջ իր Վարչութեան համարատուութեան դէմ եղած քննադատութեանց։ Բեմը կ'ելնէ ահա նա։ լռութիւնը կը տիրէ, բոլոր ուշադրութիւնը լարուած են, բոլոր աչքերն այն կողմ դարձած։

Նախորդ Վարչութեան պետն իր ատենաբանութիւնը կ'սկսի բարձր ձայնով մը, յստակ ու հնչուն առոգանութեամբ։ Առնական դիրքով կեցած է, բարի հասակը չիր չիտակ, ֆէսը քիչ մը ետեւ՝ համարձակ ու անվեհեր երեւոյթով։ տակէն կ'երեւին աչեւորիկ մազերը։ Մի առ մի կը պատասխանէ իր քննադատներուն, առանց յուզուելու, առանց խռովելու, իր յաղթանակին վրայ արդէն վստահ մարդու մը վեհ հեղութեամբ։ Խօսքը կ'ուղղէ մերթ դէպի աջ կողմը, մերթ դէպի ահեակ, մերթ ալ դէպի ունկնդիրները։—Նստին միակ ատենաբանն էր Նուրեան էֆէնտին որ հաճեցաւ կարեւորութիւն տալ այն մարդոց որք ժամերով ոտքի վրայ կեցած էին՝ մի միայն ատենաբաններ լսելու համար։ — «Հայկաբան»ները շատ գոհ չէին թերեւս իր ատենաբանութենէն։ այլ պէտք է խոստովանիլ թէ Նուրեան էֆէնտին վարպետ ատենաբան մըն է։ բառերը կը պակսին մերթ իրեն, այլ գաղափարները՝ երբեք։ Արտիարեանին հետ՝ ժողովին միակ ատենաբանն է որ գրականութիւն կը խառնէ իր խօսքերուն, պատկերներով, նմանութիւններով, նրբամտութեամբ։ Եւ ի՜նչ ուշադիր՝ իր խօսքերուն յառաջ բերած տպաւորութեանը։ Տեղ մը, Տիվրիկի խնդրոյն վրայ խօսած ժամանակ, ազգային կալուածոց յանձնման վրայ սուր ակնարկութիւն մը ըրած ատեն ծիծաղ մը արձակեց։ այլ երբ տեսաւ որ իրմէ զատ ոչ ոք կը խնդար, կէս թողուց այդ ծիծաղն և իր լուրջ դէմքը վերզգեցաւ, ինք իր խօսքին վրայ խնդացողի երեւոյթ մը չառնելու համար։ — Զմոռնամ պզտիկ միջադէպ մը որ տեղի ունեցաւ։ Կաթողիկոսական խնդրոյն վրայ կը խօսէր, երբ արտասանեց սա խօսքերն . . . «խորհրդակցիլ այն սուրբ Հայրապետին հետ որ . . .» այնպիսի արագութեամբ որ «անսուրբ Հայրապետ» լսուեցաւ։ ոչ ոք ուշադրութիւն ըրաւ։ հեռուէն տեսայ միայն Արտիարեանը որ կը ժպտէր իր չարաճճի խնդութիւնով և քովինին ականջն ի վեր կը փսփսար։

Ստեփան փաշա Ասլանեան ժողովոյն ամենէն հրապուրիչ ատենաբանն է։ ի՜նչ ազու, սրտագրաւ ձայն։ այն ձայնն է այս որով քանամեայ պատանի մը մանկամարդ աղջկան մը ականջէն վար սիրային խօսքեր կը հծծէ տաք շունչով։ Եւ երբեք բառը չ'պակսիր իրեն։ կոկիչ, կանոնաւոր պարբերութեանց շարք մը կ'ելնէ շրթներէն, հեզասահ ականկիտ պարբերակի մը նման։ փայլուն խօսքեր չունի, բայց բնաւ սխալ չըներ։ Շ'բորբոքիր, չ'տագնապիր, Նուրեան էֆէնտիին պէս ոտով և Պէրպէրեան էֆէնտիին պէս բուռնցքով չ'զարներ բեմին։ Եւ ի՜նչ ճարտար ամենէն կնճռոտից խնդիրներէն դուրս ելնելու պարզերես։ կ'զգաս որ խորհրդարանական կենաց քաջավարժ անձ մըն է դիմացիդ, ազգային գործոց վարեմի վարտապետներէն մին։

Պէրպէրեան էֆէնտին բեմին վրայ է ահա, ժողովոյն ամենէն ճարտասան ատենախօսներէն մին։ Իր ձայնը մեծազան հնչիւնի մը պէս կը թրթռայ ընդարձակ սրահին մէջ։ Պղնձեայ տախտակի մը զ'ր՛կ պղպջատեայ գաւազանով մը, և հնչիւնը՝ փոխանակ հեռագնեալ տարանալու՝ դամ քան դամ աւելի ահի ծառայի, և ահա գաղափար մը կրնաս կազմել Պէրպէրեան էֆէնտիի ձայնին վրայ։ Ճաշակագէտ իր պարբերութեանց մէջ, այնպէս կը խօսի ինչպէս հասարակ գրագէտ մը չկրնար գրել թերեւս։ Իր խօսքերն ընդդիմաբանութեանց ժիսոր մը յառաջ կը բերեն։ ու մերթ իր ձայնը այդ ամբողջ ասմունքին մէջ կը տիրապետէ, ամենուն ալ պատասխան հայցուն ելլելով։ Բայց ամէն մարդէ աւելի, Պէրպէրեան էֆէնտիի խօսքերը թունդ կը հանեն Եուսուֆեան Տիգրան էֆէնտիին ջղերը։ կարծես ելեկտրական հոսանուտ մը ձգուած է ատենաբանէն դէպի Եուսուֆեան էֆէնտին, և այդ հոսանուտը տեղէն վեր կը ցատքեցնէ զնա։ Ամէն ոք կ'ըսէ թէ առաջին անգամն է որ կը տեսնեն Եուսուֆեան էֆէնտին այսպէս յուզուին։ ինքն ալ կը հասկնայ զայն։ և կ'ըսէ թէ ժողովին ատենաբաններէն վարպետն ըլլալու է, բայց «մէկ անգամ սովորութիւն չէ»։ Ժողովքէն յետոյ, Նուրեան էֆէնտին սիրուն խօսքով մը կը բացատրէ Եուսուֆեան էֆէնտիին դիրքը։ «կատաղած ոչխար» կը կոչէ զնա։

Ժողովքին ամենէն յանդուգն ատենաբանն է ազահոգալեա Սուրէնեան Աւետիս էֆէնտին։ Համակրելի չէ ո՛չ դէմքով, ո՛չ ձայնով, բայց կը հիանա իր արութեանը վրայ։ Խօսքերը հատու երկաթի պէս կը թափանցեն, ու կոկորդային ձայնը մահարոյր դառնութիւն մը ունի որ ստամքայէ կ'ազդէ։ Ժողովրդային արիւնի քան մը ունի իր վրայ որ կը գրաւէ զքեզ։ Դէմքն անման չէ նորա յառաջ բերած այս ազդեցութեան մէջ։ այդ սեւ մօրուքով ստնդ դէմքն, խորին ու մտախոհ աչուքներով, կը յիշեցնէ հին մեղրամոմներն և գրչագրաց այն նկարներն ուր հնոց ջերմանդաց արուեստը կը պատկերացնէր միջնադարու ճգնաւորական մելամաղձութիւնը։

Արփիարեան էֆէնտին խօսք ուզած է և ուզէ կ'ելնէ։ Զորս կողմն ունկնդրաց մէջ կը տեսնեմ որ բոլոր գլուխներն յառաջ կ'երկարին՝ լսելու համար սրախօս ու նրբամիտ երեսփոխանը։ Կերկերուն ճչաղ ձայն մը ունի։ բառերը թաւալգլոր կ'ելնեն բերանէն։ կ'զգաս որ միտքն աւելի յառաջ կը վազէ քան լեզուն։ Որպէս միշտ, անկեղծ յայտարարութիւններ կ'ընէ և յետոյ չորս դին կը խառնակէ, փրարու կը ձգէ», թաքուն գձձութիւններ երեւան կը հանէ, միշտ իր հեգնական չարիմաց ձեւերով։ Նուրեան էֆէնտին, որ ամէնուն պատասխաններ ունի տալիք, խուսափուկ պատասխան մը կուտայ ու կ'անցնի։

Ժողովոյն ամենէն դժբաղդ երեսփոխանն է Զօպանեան Մխիթարն էֆէնտին։ փուշերու վրայ նստած է։ ինք վարած է ժողովոյն շինութիւնն և կահաւորումն, և ամէն անգամ որ ուսնկդիրները քիչ մը աւելի ուժով կը կրթնին փայտեայ վանդակին ու կը ճարճատեցնեն զայն, Զօպանեան էֆէնտին տեղէն կ'ելնէ զահանդեալ, սարսափից նայուածք մը նետելով մեր վրայ։ Յետոյ դուրս կ'ելնէ, ներս կը մտնէ, հրամաններ կուտայ, պատուէրներ կը բաշխէ, դուլու գաղար չունի։

Ժողովոյն զուարթ Դ.ը կը լիներ Գարագաշ Նշան էֆէնտին։ Նուրեան էֆէնտին, որ միշտ ճարտար է, իր ունկնդրայ սիրտը շահելու համար ամենէն եռքի պահած է Տիվրիկի խնդիրն, ինչպէս ամենէն համով անուշեղէնը կը պահեն խնջոյքին էն վերջը։ Տիվրիկի երեսփոխանին կանգուններ. թոթովումներն ընդհանուր ծիծաղ կը պատճառեն։ և որովհետեւ անկեալ մարդու մը վրայ խնալու պէս հաճելի բան չիկայ, ամենքն ալ իրենց ամենէն սուր սլաքները կը տեղացնեն խեղճ Գարագաշ էֆէնտիին գլխուն։ Թող չեն տար իրեն բառ մը անգամ ըսելու։ անգամ մը միայն ճշմարիտ ապտամբութիւն մը կ'ըզգայ յինքեան և կը պոռթկայ։—երբ առջի անգամ «զրպարտութիւն» բառն արտասանած է ընդդէմ Նուրեան էֆէնտիի, երեսփոխանք բողոքած են և առանց իր գլխութեան ետ առնուլ տուած են իր բառը, տեղը դնելով «սխալ է»։ բայց երբ Նուրեան էֆէնտի հետզհետէ իր հարուածները կը տեղացնէ կուռ գէտ մխեանց, ա՛լ կը պայթի Գարագաշ էֆէնտին և,

—Այս անգամ, ա՛լ սը...սը...սը...խալ չէ՛, հապա իրա՛ւ զրպարտութիւն։

Ու խնդուքները կը վերսկսին աւելի բարձրաձիրով, կոկորդալիր։ Երեսփոխանները կը զուարճանա՛ն, նման դպրոցականներու որք առիթ կը քաղեն դասատարակին դուրս ելնելէն։ Հէ՛դ Գարագաշ էֆէնտին չուարած, շլմրած կ'ուզէ դէմ դնել այս հեղեղին, այլ ժիսորին մէջ իր շրթունքները միայն կ'երերին որք խօլ չարժումներով տարապայման մեծութեամբ կը բացուին ու կը գոցուին, փարագոյրին ետեւէն երեւցող Հաճի էֆէնտի մը նմանութեամբ։ Ի՜նչ Գարագաշ էֆէնտի, Ժողովոյն «նոխազ քաւութեան» եղաւ։

Եւ այս ամենուն մէջ, հեռուէն կը լսուի երգիտակի մը դարձարձիկ նուագն որ հեշտօրօր վալս մը կը հնչեցնէ։ Այս խառնակութեան մէջ այդ անուշ նուագն ի՜նչ զարմանալի ապաւորութիւն մը կ'ընէ։

Տիվրիկի խնդրէն յետոյ, ա՛լ տարակոյս չմնար, Նուրեան էֆէնտին պիտի սատանայ շնորհակալութեան քուէն։ Իր ամէն ընդդիմադիրներուն պատասխանած է, և յաջողապէս։ Զայնն հեւգհեւգ մարած է, առջի խրոխտ շեշտերը չունի։ երբ բեմէն վար կ'իջնէ. այնչափ մաքառումներէ յետոյ տարուած յաղթանակի մը գոհունակութեան նշոյլը կը տեսնուի աչերուն մէջ։ բայց, նոյն իսկ յաղթութեան յաջողութեանն համար, հարկ չէ՞ն մերթէ այդ պայքարները։

A vaincre sans péril on triomphe sans gloire.

Ժամանակն անցած է և չատեր կը պահանջեն վիճաբանութեանց փակումն և քուէարկութիւն։ բայց չորս երեսփոխանք խօսք ուզած են և կ'ուզեն խօսիլ — անդութնե՛ր։ Ժիսոր մըն է կը փրթի, բայց տիտանեան բան մը, որուն քով առջեւամուկները նորածին մանկանց ձիշեր են լոկ։ Երեւակայեցէք վաթսունէն աւելի մարդի որք ոտքի վրայ են և կը պոռան։ կենդանական պատկի մը մէջ ես։ երաժշտութեան ամէն խաչերը կը լսուին հոն, է՜ր ոչ բռ-բռ-բռէն մինչեւ ամենացած գնն։ Գուրգէն էֆ. խօսք ուզածէ և խօսք չեն տար իրեն. իրա՛ւ։ Ս. Նախագահէն կը վազէ դէպի ատենապետը, ցուցմասը տնկած, յետոյ տեղը կը նստի, նորէն ելնելու եւ իր կարուսած խօսքը գտնելու համար։ Բանդալոնի կոճակին երգը կ'կնայ միտքս։ Երեսփոխան մը, որ վարժապետ է ըսին ինձ, տարիքին օգուտ կը քաշէ պոռալու համար թէ «Վոխ՜ոյն ատեն դասատուներուն ամսականները չե՛ն խարտ» և նորէն տեղը կը նստի, լաւ գործ մը կատարած լինելու վէս գիտակցութեամբ։ Դիւանէն միարնական սուր հնչիւն մը կ'ելնէ։ գուշակութեամբ կը հասկնամ թէ զանգակին ձայնն ըլլալու է։ Ծերունի երեսփոխան մը գլուխը վերարկուին մէջ առած կը քնանայ աթոռին վրայ։ O fortunatos nimium! Ո՜ւր ենք, տէ՛ր Աստուած, գժոխոց մէկ անծանօթ շրջանակին մէ՞ջ, զոր Տանդէն իսկ չէ երեւակայած, թէ Բէթթագաւորին արքունիքը։

Սակայն պէտք է որ ամէն բան վախճան մ'ունենայ։ Քիչ քիչ մրրիկը կը հանդարտի, ձայները կը ցածնան, թէեւ հեւքերու չշուկը միայն դեռ քառորդ ժամ մը կը խլէ սրահին լռութիւնը։ Հաստեղով կը կարգադրեն գործերը։ Նուրեան էֆէնտիին շնորհակալութեան քուէն կուտան, յանձնաժողով մը կը կազմեն, մեռնող երեսփոխանի մը համար ցուցակցութիւն կը յայտնեն, ժողովոյ յաջորդ գումարման օրը կը քուէարկեն, և, վերջապէ՛ս, դուրսն ենք։ Ո՜վ։

ԹԱՓԱՌԻԿ

ԳԻՏԱԿԱՆ

ՄԱՀՈՒԱՆ ՎԱՅՐԿԵԱՆԸ։ — ԱՅԾԵՐՈՒ ՕԳՈՒՏՆԵՐԸ

—o—

Ամէն մարդ իւր կենաց մէջ ահաւոր վայրկեան պիտի ունենայ, ուստից անկարելի է խուսափիլ։ այս է մահուան վայրկեանը։

Ո՛րքան մտածեր ենք, ո՛րքան հետաքրքիր եմք լսելու այն ամէն բաներ, գրուածքներ որք կը վերաբերին մարդու նորա կենաց դադարումին վերջ։ Ամէն կրօնքներ բացատրած են թէ մահուընէ վերջ ի՞նչ կուգայ և ամէն ոք որ կրօնք մը ունի և կը հաւատայ, արդէն իսկ լուծեալ խնդիր մը պէտք է համարի ապագայ կենաց ինչ բլլալը։ Այսու հանդերձ ամենէն հաւատացեալն անգամ չէ կարող մի հետաքրքիր ակնարկ չարձակել դրուածքի մը վրայ երբ այս գերագոյն փիլիսոփայական խնդրոյն վրայ է, ուր թուի թէ բնութեան դաղտնիքը ցայտիտեան անթափանցելի պիտի մնայ մարդկային մտաց և մի միայն կրօնք կարող պիտի ըլլան վերջին խօսքն ըսելու։

Եւ միթէ իրաւունք չունի՞նք զարմանալու այս խնդրով նախապէս դիտելով հանդերձ գիտութեան անկարողութիւնն այս մասին։ Պ. Ֆեռէ, Ֆրանսայի նշանաւոր բնախօս մը որ շատ կ'ուշիատի և գիրքեր շինած է էֆոլիւսի վրայ, երբ այս մասին կը գրէ, չեմ ըսեր թէ հաւատանք իր ըսածին այլ ի՞նչպէս ակնարկ մը չնեանք իր գրածին վրայ։

Կանխատ ըսեմ սակայն թէ խնդիրն ապագայ կենաց վրայ չէ, այլ եթէ ոչ առաւել կրօնական գէթ ոչ նուազ ահաւոր խնդիրն է մահուան վայրկեանին վրայ, յատուկենտութեան դրան սեմին վրայ ուսի ներս նայիլ անգամ չփորձելը այս գիտաւորը։

Երբ Պ. Ֆեռէ հոգեվարքի մը քով գտնուի, չէ թէ միայն իրը բժիշկ նորա մարմնոյն փոքր առ փոքր և կամաւոր արագ քայքայումը կը դիտէ, այլ նաեւ կը դիտէ նորա մտաց, նորա խելքին վերջին ճիգերն, վերջին արտայայտութիւնն, և արդարեւ այս մասին ըսելու բան կը գտնէ Բնախօսական Ընկերութեան ժողովին առջեւ։

Իրը առաջին արդիւնք գիտութեան պէտք է հաւատալ թէ ճշմարիտ է հին ժամանակներէ ի վեր տարածեալ այն գաղափարը թէ մահուան վայրկեանին միտքը կը լուսաւորի յանկարծ, թէ խելքը նոր փայլ մը կ'ստանայ և մտաւոր կարողութիւնք այնպէս տարօրինակ և վայրկեանական ցնցում մը, ճիգ մը կ'ունենան որ օրհասակնք ողորմական կարողութիւնէն վեր մտածութիւններ կ'ունենայ։ Մասնաւորապէս այն անձինք որ կէս-խելացի կը համարուին և նա մանաւանդ յիմարք, մահուընէ մի քանի բոպէ առաջ գեր ի վերոյ մտային զարգացումն կունենան։

Այս մտային զարգացման մի մասն, այն է յիշողութիւնը մասնաւորապէս ուշադրութեան առարկայ եղած է։

1883ին, ուրիշ մը դիտած է թէ երբ ծովը կամ գետը ինկած մէկը ջուրէն կը հանուի, և կարելի կ'ըլլայ ի կեանս կոչել որ մահուան դուռը հասած է՝ այդ վայրկենին հակամետ իւր ամբողջ գլխաւոր հանդամանքները յանկարծ յիշելու։ Երբեմն ամբողջ կեանքը նորա յիշողութեան առաջ կը պատկերանայ բայց ոչ միշտ։ Վերնոտութեան մէջ եւս այս երեւոյթը կրնայ պատահիլ։

Հիւանդ մը, որ ողնածուծի հիւանդութեամբ հիւծեալ կը մեռնէր, մահուան ժամուն արդէն իսկ ինքզինքը կորսնցուցած էր երբ երկու անգամ ներերի ներարկութեամբ թեթեւ ինչ գըլխոյը վեր առաւ և մի քանի բառ արտասանեց զոր չը հասկցան։ Մի քանի անհամբերութեան նշաններէ վերջ նըշան ըրաւ թէ կրնայ գրել, մատիտ և թուղթ տուին որուն վրայ արագ արագ երեք չորս տող բան գրեց։ Ցետոյ որ ֆլեմա լեզուաւ է, մինչեւ ինքը թէպէտ և Անվերջացի, սակայն ընաւ չէր գործածեր այդ լեզուն և առողջ ատենն անկարող էր գրելու և խօսելու։ Գրածը կարդացնելով տեսան թէ կ'ըսէ որ 1868ին Պուխարէի մէջ մէկուն 15 ֆրանք պարտք մը ունի զոր չէ վճարած։

Այս կը հաստատէ թէ չէ թէ միայն մահամերձ մը իւր կենաց մի փոքր դէպքը կը յիշէ, այլ նաեւ այդ վերջին վայրկենին կարող է բացորոշ կամք մը յայտնելու, քանի որ սա կը հրամայէր պարտքին վճարուիլն։ Օրենսդէտներու համար մեծ խնդիր, ինչու որ կրնայ ըլլալ որ հիւանդ մը բոլոր հիւանդութեան միջոցին տխմար կերպարանք մը առնու և ահա յանկարծ, երբ վերջին ժամն կը հնչէ, մտային լուսաւորմամբ մը ազատ և կարեւոր կամք մը կամ գաղտնիք մը կը յայտնէ։ Պա՞տ է այդ խօսքն ընդունելի նկատել թէ ոչ։ Այս մեծ խնդիր մըն է։

Ուրիշ անգամ մը հիւանդ մը թոքախտ կը մեռնէր։ Թմբութեան մէջ ինկած հարցմանց չէր պատասխաներ։ Եղերի ներարկմամբ մի քիչ վերակենդանացած, դյուխը դարձուց դէպի իւր կինն և ըսաւ յանկարծ։ —«Ցախտակամածն ամբողջովին նորոգուած է, ասոր չը պիտի դանես»։ տասնեւութ տարի առաջ անցած դէպքի մը կ'ակնարկէր։ Այս խօսքն ըսաւ և յանձնը կնայաւ։

Անտարակոյս ասոր նման դեռ շատ դէպքեր կան և բնդհանուր երեւոյթ մը կրնայ նկատուիլ մահուան վայրկենին յիշողութեան տարօրինակ զարգացումը։ Արտաքին զրգռումներ կը ընդունայ զայն երեւան հանել, ինչպէս դեղ մը ևն, սակայն երբ կը տեսնէք հեւանդը թմրած և թոյլ, երբ նա վերջին չունչով կը խուկայ և չը լսեր կամ չը պատասխաներ մեզ, պէտք չէ որ կարծենք թէ միտքն ալ թմրած է։ Ընդհակառակն այդ ահեղ վայրկենին ուր յաւիտենականութեան կը մտնենայ, յիշողութիւնն առաւել արթուն քան ոչ երբեք, մէկ ակնթարթի մէջ նորա մտայ առջեւ կը պարզի իւր բոլոր կեանքը, լաւ կամ յանի գործերը, մինչեւ իսկ կրնար ըսել թէ այս է վերջին դատաստանին մի ահաւոր պատկերը։

* *

Ո՞ր այծին միտքէն կ'անցնի որ մարդկային ազգին երախտագիտական ըզգացմանց պիտի արժանանայ իւր աղբերն, այնպէս որ Պ. Բլօն Բնական Պատմութեան Հանդէսին մէջ իւր վրայ գրէ, Ռաքիս-ինանիցի մարտ 10ի թուոյն մէջ անկէ օրինակ և ես ալ այս լրագրոյս մէջ այս ամենն հայտնեմ։

Եւրոպայ մէջ, երբ ընտանի ծառայող կենդանեաց ցուցահանդէսներ կ'ընեն, կով, ձի, ոչխար; հաւ, խոզ տիրով կը մասնակցին եւ սակայն այծը բնաւ։ Ի՞նչ է այծին յանցանքը։ Նորա մարմինը միթէ ընաւիր կաշի չը՞տար։ միթէ նորա միսը բնաւ չո՞ւտաւիր, միթէ կաթը չէ՞ սխորժելի և չը՞տար լաւ պանիր և եղիւ այս ամենը մուգցուին նորա բուրգը բաւական է որ մեր յարգանաց արժանանայ։ Թարգմանեցէք poil de chèvre և կը հասկնաք։ Բայց Պ. Բլօն անանկ բաներ կ'ըսէ ինքնատ այս պարոններուն որոց համար դեր ի վերոյ քան զմարդ յատկութիւն մի երեւան կ'ելլէ, այն է թռչախտի բորբոքին ապտտամբ լինելն։ Ամենայն չչեղիներնեւ։

Իրաւ է որ այդ դրամատան բաժնեթղթի այծին պէս գրացիներն պարտէզը քանդելու չեն սպառնար և ընդհանրապէս այծն իւր նման կենդանեաց ամենէն անառակ և անուղղայ աւերիչն է։ Ոչխարն հեզաբարոյ, կովն հանդարտարարոյ, միշտ դեռնէն կ'ուտեն։ Այծին ընդհակառակը մեծ տարբերութիւն կը դրայ նորատի ծառին բարձրագոյն տերեւները լափելու։ Ամենայն ոմտառ մը կրնան մեհու դատապարտել խմբակ մը այծեր՝ ծառոց ապտայ տերունդներն իրենց անյագ կոկորդին անինայ անցուցնելով։ չկայ կենդանի մը որ ժայռերուն ցցերուն վրայ, ամենէն վտանգաւոր կէտերուն վրայ յանդգնի ոտք դնել ինչպէս այծն և սա մի միայն որկրամոլութիւն չէ։ Բնասպատմագէտքը շատ անդամներ զրաված են այծով։ Պ. ոը Շեռավիլ, որ քանի տարիներէ ի վեր կը գրէ թռչնոց մէջ, սիրուն պատմութիւններ ունի այծին վրայ և ընդհանուր կերպիւ ընդունուած է այծին անվերջանալի քըմահաճայքը, թափառաշրջիկ գաղտնելու միտումն և չքոտ կողմն ու բնաւորութիւնը։ Պ. Լօպ կ'ըսէ։ Սա նեայի բնաւորութիւն ունի։ Գերմանիոյ մէջ, կ'ըսէ նոյն գիտունն, այծերն ոչխարաց խումբին պահապան կ'ելլան փոխանակ շուներու, Սակայն Դարվինայի այծեր այդ բանը չեն գիտեր, ինչպէս նաեւ մերիններն։

Այծերու ցեղերը շատ տեսակ են, թէպէտ եւ երբեմն նոր ցեղ կը կարծուին միւնոյն ցեղին զանազան տեսակներն։ Այծին տեսակը կը փոխուի տեղ առ տեղ։ կլիմային փոփոխութեամբ, հասակը, հագուստը, եղջիւրք, ականջները, մազերն եւ այլն կը զանազանեն և սակայն վարպետ դիտող մը այս ամէն փոփոխութեանց մէջ ցեղը կը հակնայ։ Հարաւային կամ արեւելեան այծերու ականջները կոր և կախուած են, մինչեւ Եւրոպայ այծ.ը ուղղականք են միշտ։ Այծեաց լատադոյն տեսակները, նոյնս երկար և քսամեծածան մազերուն յատկութեամբ՝ ասիականք են, ինչպէս Անկորան, Քաշմիրի և Թիպէթի այծեր։

Ալճերիոյ մէջ 2,715,000 այծ կայ, մինչեւ Զուիցերիոյ մէջ 415,000 եւ Նորվեկիոյ մէջ 322,860։ անդլիական այծերու թիւը ծանօթ չէ ինչպէս նաեւ Ցաճկաստանինները, որք սակայն տեսակաւ առաջնակարգ են։ Իւրանաս 266,560, Գերմանիա 2,027,740, Ռուսիա 1,700,000, Իտալիա 1,690,480, Ցունաստան և Իոնեան կղզիք 1,339,540, սակայն ամենէն բազմայծ երկիրն է Սպանիա ուր 4,531,230 հատ կայ, այսինքն 100 բնակչայ 27 այծ։

Պարզելով այս հաշիւները միմիայն Եւրոպայ մէջ 200 միլիոն ֆրանքի այծ կը գտնենք։ Պատկառելի գումար որ իրատուներ կուտայ Պ. Բլօնի պաշտպանութեան այս օգտակար կենդանեայ, որոց մատուցած ծառայութիւնները թուի թէ ըստ բաւականին չեն դնահատուիր։ Երբ դայ օր մը որ այս յորդորիչ խորհուրդներով խրախուսեալ ազարակապետք տան այծին իւր արժանեաց համեմատ կարեւորութիւն և վարձատրուելով իրենց աշխատութեամբ մի քանիները միլիոնատէր ըլլան և արձան կանգնեն Պ. Բլօնի, պիտի երթան մեր այծեր նորա պատուանդանին վրայ ցցուել իրենց ջրոտ ոտքերով, յուզեալ հայեցուածքով երախտագիտութիւն յայտնելու, իրենց մտքէն ըսելով սակայն— ա՛ւ էր թէ մի կարճ ծառ տնկած ըլլային այս արձանին տեղ։ Այս է այծերու բնաւորութիւնը։ Ց. ԵՌՈՍՈՒՖԵԱՆ

ՍԳԵՏԻ ՄՕԲԻՆ ՁԱՅՆ ՕՇԵՐԱԿ

Մէրսին, 26 սեպտեմբեր 1885

Պարոնայ Ագդ և Պուռն,

Սեղդի օշարակը գործածութեան մէջ սուտ չհանելու գնելը ազդանշող նշանակներուն առաւելութիւնները։ կ'երեւի թէ թէ իրենց խառնուրդը, թա՛զ որ երբեմն ալ սա և ի սիրարժանակ կ'ընեն, կ'աւելցնեն նաեւ անանց կազդուրիչ յատկութիւնները։

Այս պատրաստութիւնը լաւ տեղ մը գրաւելու յուսամնալ է մանկանց հիւանդութեանց մէջ։

ՏՐ. ԿԱԼԷՊԱՆՕ ԴԷՊԱՄՊԷՍ

ԻԼԱՆ

ԻԶՄԻՏ ՄԻՍՍԱՖԻՐԽԱՆԷՍԻ

Խօսմ Փաշատա էսկի զապիխէ ԻԹԹիսալինսկ քեսան (Իզմիտ Մխանգիրխանէսի) վէ թահեթնատա վագը (Համիտիէ Գըրատթխանէսի) իւկ սիկէր պիր տիւքեան իսարէ վիրիլէճէկինէն կէօրմէք իսթէյէնէրին տէրունինտէ պուլունանլարա միւրաճաաթ խլէմէլերի իլան օլունուր։ 386

ԻԼԱՆ

ՕՐՄԱՆ ՎԷՄ ԱՅԻՆ ԻՏԱԼԻԱ ՈՒՄՈՒՄԻԷՍԻ

Պուլղար տաղը մուտնը հիւմայուներնէն 304 սէնէսի հասրլաթքնան օլարագ մվճուտա պուլունան իբի թագըմ եիւզ օն պէն ալթը եիւզ ալթմըշ. տէօրթ տիրհէմ ճէտիտ 192 քիւսիր սիմ խալիս իլէ 830 տիրհէմ ճէտիտ 354 քիւսիր ալթունդն միւզայէտէ պիւլիթրա 305 սէնէսի մարթընդն տօգուզունճը բէնջէնպիկ կիւնիւ սաաթ տօգուզ պուլնուգ բուտուէլերինտէ գարարտատէսի քէչիտէ օլունմագ վէ 48 սաաթ զարիքնտա եիւզտէ իւչ զամմ գապալ օլունուզ ատատն օտրար զամմ գապալ օլունմամագ վէ թէկարրիբէ խէյէմանը հէմման վէ նագաէն վէ սէֆիթէն վէ լիրաի օսմանի եիւզ գուրուչա օլարագ Օրման վէ Մէսաթն խառէյի ումումիսի վէզնէսինէ թէպլիմ օլունմագ իւզրէ մվգրի միւզայէտէէ վագ օլունատուսնան թաղլիպ օլանլարդն տէրօղիթէրի իլէ պէրաբար Մաղյէ նէզարէթը ճէլիլէ սաարէսինէ խառէյի մէգքիւրէյէ միւրաճաաթ խլէմէլերի իլան օլունուր։ 209

ԻԼԱՆ

ՊԱՊՐ ՍԷՐԱՍԿԵՐԻ

Էրզադ անպարը էչիւն միւպայէա օլունճաագ իբի եիւզ սոնտրդ խարամչէթլէ պէշ եիւզ քիլօ գահվէնին մարքն ասգուզունճը կիւնիւ գարարը գաթիսի վիրիլէճէկինտէն, թաղլիպ օլանլարդն մագամ Սէրասկերի լէվազիմաթ տայիրէսինէ կէլմէլերի իլան օլունուր։

6 մարտ 1889	459
Նո. 4	1—3

ԻԼԱՆ

ՊԱՊՐ ՍԷՐԱՍԿԵՐԻ

Նիզամկիէ ֆապրիգալարը էչիւն ալընճաագ էրէյլի մատէն քէօմիւրինին պէհէր ճէտիտ գանթարը օն իբի զուրուչա թաղլիպի էօհէսինտէ օլարագ էչարու մարքը բումինին սէքիզնճի չարչնպիկ կիւնի գարարը գաթիսի վիրիլէճէկինտէն վէ իրթէսի կիւնի եիւզ սէկ թէնզիլի գապալ իսրիլէճէկինտէն իբթասընա թաղլիպ օլանլարդն մագամ սէրասքերի լէվազիմաթ տայիրէսինէ կէլմէլերի իլան օլունուր։

4 մարտ 1889	356
Նո. 2	2—3

ՄԵԾ ՄԹԵՐԱՆՈՑ Ս ԵՏԱՔՍԵՂԻՆԱՑ

ԲԱԲԲԱՏՈՒՈՒԼՕ ԵՂԲԱՐՔ

Մեծ Շուկայ Պոլսոյ, Բէպապէը խան թիւ 3 եւ 4, Քալաքճըլար Պաշը թիւ 31 եւ 33, եւ Սանտալ Պէզէսթէնի մօտ թիւ 34

ՄԵԾԱԳԱՆԱԿ ԵՒ ՓՈՔՐԱԳԱՆԱԿ ՎԱՃԱՌՈՒՄՆ

Բաբատուրլօ եղբարք պատիւ ունին ծանուցանել ազգայ հասարակութեան և իրենց բաղմաթիւ յաճախորդաց թէ վերջերս ուղղակի ստացած են՝ բոլորովին նպատակաւոր և արտակարգ պայմաններով մեծագնեցնոյց ճոխ և բազմազան հաւաքածոյ մը, Լիոնի լաւագոյն և ամենէն հարգաւորը գործածարանէն եկած, ինչպէս եւ Բարիզի ամէն տեսակ նոր ոճերու՝ ԱՄԵՆԱԶԳԻ ԹԱՒԻՇՆԵՐ, ԹԻՒՐԱՆ, ՄԱՆԹՈՒ, ՍԱՏԻՆ ԼԻՍԻՔՈՒՈՐ, ՖԱՅԼ ՖԻԱՆՍԷ, ու զանազան տեսակ կեր պատեր սրահներու վարագոյրներու համար։

Այնոքան որք իրենց այդ կրնան ապատուն այս կասկածը հաստատութիւնը, բոլորովին գոհ պիտի մնան է՛լ աւելի ապրանաց բնտրել ազգին տեսակէն եւ թէ ամանութենէն, որոմկնեռեւ, այս վերջանալուց մեծ վաճառումը կը շտատնայ արդար եւ խրդճամիտ շահով մը, ինչպէս ապացոյցը գիտցին է տեսնել։ 264

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

96

ՆՕՐԹՀ ՊՐԻԹԻՇ ԵՒՍ ՄԷՐԻՔԷՆԹԱՑԻ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 6,243,127
ՀԱՍՈՅԹ 1887 ՏԱՐԻՈՅ 1,932,350

ՆՕՐԹՀԸԷՆ ԷՇՈՒԼԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 3,421,200
ՀԱՍՈՅԹ 1887 ՏԱՐԻՈՅ 946,800

Ընկերութիւնս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովագրութիւններ ի գործ կը դնեն չափաւոր գնով, և իրենց ցոյց տուած ողջամտութեան և բաշխաւորութեամբ մեծ գումարներ ապահովագրողաց կրնան վստահաբար զիրենք ներկայացնել. նաև իրը ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչև ցարդ տուժած վնասին 15,000,000 Անգլիական Ոսկին կ'անցնի։

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ Անգլ. Ոսկի, 500,000 — ՄԱՐԻԹԱՑՄ — ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ Անգլ. Ոսկի 102,345

Ընկերութիւնս կ'ապահովագրէ ջրգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամածրարներն խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գնոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուզողք կը հրաւիրուին դիմել Ղալաթիա Գօմիսիօն խանի անկիւնն երկրորդ կամրջին վրայ նայող սենեակն, առ ԳԱՌՆԻԿ Յ. ՍԵՐՈԲԵԱՆ Գործակալ կամ Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց։

ՍԳՈՂԻ ՕՇԱՐԱԿ

(EMULSION SCOTT)

ՄԱՐԻՆ ՁԿԱՆ ՁՈՒՏ ԵՒ

Գաղարաստան, Հեւամաղ Ստոդի և Պղնունի, ի Նիւ-Եորք

Գարեն չափ ախորժահամ է.

Մարին ունի մի իւղի բոլոր յատկութիւններն զատ, իբրեւ ոսկիներ և յատկութիւններն ալ ունի

Կը բուժէ Թոքախտը
Կը բուժէ անարիւնութիւնը
Կը բուժէ խոյլերը
Կը բուժէ հազը, ցրտաւութիւնները
Կը բուժէ ընդհանուր տկարութիւնը
Կը բուժէ մանկանց ճուճաճութիւնը

Բժիշկներն ընդունած են, որ ամէն կամ ոչ մի յաղուն, դիւրամարսելի, և ամենեն փափուկ առաջնորդները կը տանին զայն, որ վաճառուի գլխաւոր դեղագործաց ի գործածութեան։

Գործակատարք են Համիէր և Հիրմէլ, Պոլիս։ 176

ԵԹԷ ԿՐ ՀԱՃԱՔ

ԱՌԷՔ ՄԻԱՅՆ

ԺԷՐՕՏԷԼԻ ԲԱՍԹԻՅԼԵՐՆ

ՆՈՐՎԷԿԻԱՅԻ ԱՌԱՋԻՆ ԹԱՍԹԱՂԱՆՈՎ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ

PASTILLES GERUDEL — MARQUE DÉPOSÉE

Որք շնչուելով եւ ուտուելով կը ներգործեն ընդդէմ Հարբուխի, Պրոնշիդի, Դուսմի, Շնչարգելութեան Հայնի կերկեմն Խռչակատարի եւ Ամէն բժիշկք կը յանձնարարեն ԺԷՐՕՏԷԼԻ ԲԱՍԹԻՅԼԵՐԻ գործածութիւնն եւ կ'արգելուն գործածել խայծղանի այլ եւ այլ շաքարանատերէն

ԱՆՊԱՏԵՂՈՒԹԻՒՆՔ
Խայծղանի շոտարանատեր—

1· ՄԱՐՍՈՂԱԿԱՆ ԹՈՂՈՎԱԿՆ, ուստոր իջեն խայծղանի կարգը և անբուծելի կանգնան ատ հիներ որ, ընդեմ մէջ չլուծուելով կենթան ատամարդոյ կիյեան, առանց դղրդելու խայծդան հաշարդիւն. Շքաւական խողովակաց որոյ սահմանեալ են.

2· ԽՈՂՈՎԱԿԱՆ ԾԱՐԻՆ խայծդանի հատիները կը մնան ատամարդ ի մէջ և զայն բեւնաւորելով շաբարով և թեկադինի նիւթերով, յաւաղ կը բեւեն ատամարդի անհանգստութիւններ.

3· ԱՂԻՔՆԵՐՈՒՆ մէջ կը շարունակուին այս հատիներուն պատճառած անհանգստութիւնք և յաւաղ. կը բերեն Բորբոսում, վէրք, խիթ, ևն. որոնց պատճառած ախիտին, մարդինի պատճառաւ.

ԱՌԱՆԵԼՈՒԹԻՒՆՔ
Ժէրոտէլի Բասթիլներու—

Ա· ՇՆՉԱՓՈՂԵրուն մէջ ժէրոտէլի լասդիլներու գործողութիւնները մեծապէս կը ներգործեն իրենց առաջարաւ, և կարգաւորիչ յատկութեամբ, քանի որ կը շնչուին ու կը ծծուին։

Բ· ԹՈՔԵՐՈՒՆՔ մէջ մեն մի շնչառութեան կը հասնին ժէրոտէլի լասդիլներու գործողութիւնքներ և բնականաբար տարածուելով ամբողջապէս ի գործ կը դնեն իրենց փրկաւոր ազդեցութիւնը։

(Բարիզի բժշկաց ն ամենեսեան որ թէ թէ, կարելի՝ որ 0· բիլիոն· այսպէս կը խօսի բաստիկներ ու վրայ· ամ ժէրոտէլ պարզ միջոց մը գտած է խայծդանը մանելու համար շնչափոխելու ամենեն նուրբ թաղեր ուն մէջ, առանց պարունակելու գաստարար նիւթեր։ Այս պատճառով խայծդանին ազդեցութիւնն այնքան արագ է որ քանի մը բասդիլներ կը բաւեն հարբ դադրեցնելու։»

ԺԷՐՕՏԷԼԻ ԲԱՍԹԻՅԼԵՐՆԵՐՆ անհրաժեշտ են ամէն անանց որբ ձարերներին կրյոգ ներկանեն, արձակ օդի մէջ կ'ուշանալն կամ իրենց պարապմանց պատճառաւ տարպուած են զրպարկ գնորի եր կամ փոքրիկ ծծել, ինչպես Գործաւորք. Զաղապանք, Կառավարք, Երգիչք, Դերասանք, Առանդարանք, Բարոզիչք, Փաստաբանք, Ուսուցիչք, Դաստիարակք, Երկրաբանական Պատանեակք եւ եւ։

Տարին 100,000է աւելի մարդիկ կը բժշկուին այս Բասդիլներով եւ Գ· ժէրոտէլ 40.000է աւելի շնորհակալեաց Նամակ ունի·

ժէրոտէլի Բասդիլներն են խայծդանի մանր բաղադրիչներն որք փարեարուած են Փարիզու 1878ի Տիեզերական արուեստասիրանոցի կողմէ, նախարարական որոշմամբ եւ ըստ խորհրդոյ Առողջապահական խորհրդոյ փորձերու ենթակուած են, և Ռուսիոյ մէջ թոյլատրուած են կարգարական կառավարութեան կողմէ, ըստ հաստատութեան բժշկական խորհրդոյ։

Իւրաքանչիւր տուփ կը պարունակէ 72 Բասդիլ, ինչպես և Մանրաբերձիկ գործածութեան Ինչպէս հաստ։—Գահանչել գործարանի նշանը

Ա· ԺԷՐՕՏԷԼ, գեղագործ ի Ամն-Մէնտուլ, (Ֆրանսա)

Կ· Պոլիս՝ Պոն Մարշէ· Դեղագործական Մթերանոցն, Ն· և Ժ· Քանջուբ եղբարք, Թրքոս, Նեստլաս, Թէոսորիտես, Վէնսան Քասապեան, Տ· Մ· Մէկերի, Ա· Գասագորիտես, Ա· Քէսգորիտես, Նէտորոս, և Ընկ. 82

ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆ-ՈՅԺ ԿԱՐՈՎ

ՖՈՍՖՈԴԻՆԵ ՏՈՔԹՈՐ ԼԱԼՈՐԻ—Վերջին դար եւ հինգ տարուան մէջ ապրանքացուած է եթէ այս դեղը ՖՈՍՖՈԴԻՆԱՆ ՓԱՌԱ ԴԱՐՄԱՆն է որ մինչեւ ցարդ դանուած է, տարբերակս լուսմելու համար ուրիշի հիւանդութիւններն, անդամալուծութիւն, հիստերիա, զգայունչներու առնական կարգուութեան վաղահաս կորուստ, եւ առնական այժեբու կորուստներ, յաւաղ եկած ամէն գործարանական խանգարում.

Կը բուժէ գժուարամարսութիւնը, Զղջային եւ որսի հիւանդութիւնները, լեարդի եւ երիկամանց հիւանդութիւններն, արեան շրջանի բոլոր խանգարումները· ընդհանուր հիւծուելիութիւն եւ սպառումը կը կասեցուն կենսական այժեբու ուեւ է կորուստ որ յառաջ եկած է ուեւ է պատճառէ։

Զղջային տկարութեան եւ ասոր հետեւանաց մէջ այս դեղին ազդեցութիւնն անմոռանալի եւ մեծարան է։ Մեզամանդութեան զգայնութիւնն եւ տիսանդիշ ի կանգնեցուցան ճշմարտապէս հրաշալի արագութեամբ մը։

ՏՈՔԹՈՐ ԼԱԼՈՐԻ ՖՈՍՖՈԴԻՆԵՆ Զղջային հիւծ եւ ուղեղային գրգռութիւն ի կանգնէ, արեան մէջ մուծանելով կենսական էլեկտրական տարրը, ֆոսֆորն, որ ուղեղին կեդրոնական ճշմարտ գրգռութիւնն է։ Անձնական կորովը կը կենդանացուցէ մարդկային ամբողջ գրաբեանն մէջ, մարմնոյն եւ մտքին տարով հոգեկան եւ առողջ առողջութիւն մը ունենալ որ կարելի է բոլոր պարտականութիւնները կատարել վստահութեամբ եւ գոհունակութեամբ։ Ախորժահամ է, կը զարգացնէ եւ կը ճոխացնէ արիւնն եւ նոր առաջարկութիւն մը կուտայ ուղեղին, Զղջային գրգռեան եւ մկանանց։ Իւր վերանորոգիչ ազդեցութիւնը կը տեսնուի գործածուած առաջին օրեն իսկ։ Զղջային գրգռեան եւ մտաւորական ուղղութեանց նշանաւոր յաջողութիւնքն եւ կորստեան եւ բարոյական զգայնութիւն մը որ վարժութիւնն հիւանդը շատուց ի վեր կորուսած էր։ Մարդոյ ոգեղութիւնը վերանորոգուած է։ Ախորժանք հրաշալի կերպով կ'աւելնայ։ Ազեաց պատանեաց կանոնաւորապէս կատարուելու գիտնը կը լինի հանդարտ եւ կազդուրիչ։ Գիւմբը կոկիսի լենայ, շրթունքը կը գունաւորին, աչերը շողուն կը լինին, մարմնը պայծառ եւ առողջ դրսի մը կ'առնու, մտքերը այժ կ'ստանան։

Զգուշացէք ասոր նմանութիւններէն։ Տոքթոր Լալորի ճշմարիտ Ֆոսֆոդինը պարունակեալ է այն ամէն հիշեցուն մէջ որ բրիտանական կառավարութեան գրաւոր կը կրեն ոս բառերով Dr. Lalors' Phosphodyne. London, England, վրան փարարուած։ Այս դեղին ուռնցած յաջողութիւնն յառաջ եկած է ապամիթիւ վստահաւոր եւ վնասակար կեղծիքներ։

Պետարանակ եւ փոքրաքանակ կը վաճառուի Թուրքիոյ եւ Պուլկարիոյ ներկայացուցչին քով,

79 Մ· ԷՄՏՈՒՆԴ ԳԱՐՈՒԱՆԱՆ

Անգլիական Ընդհանուր մթերանոց, Վալիտա, պանդոկին քով, կայսրան Թրամուէյից, 95 եւ 76

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿ.

ԸՆԴԴԵՄ ՀՐԴԵՀԻ

THE MUTUAL ACCIDENT ASSOCIATION LIMITED

ԱՐԿԱԾԻ ՀԱՄԱՐ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Երաշխաւորեալ դրամագլուխ 100000 անգլ. ոսկի ամբողջ. ստորագրուած

ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ՄՈՒՐՀԱԿՔ

Տարեկան 4 ոսկւոյ դրամի մը կ'ապահովէ 1000 ոսկի, Մահուան կամ Մշաւուն և բացարձակ անկարողութեան պարագայի մէջ։
333 ոսկի, Մշաւուն և մասնական անկարողութեան պարագայի մէջ։
Շաբաթական 6 ոսկի, առժամեայ անկարողութեան պարագայի մէջ, թէ՛ ամբողջական և թէ՛ մասնական։

GLASGOW & LONDON ԿԱՌԱՎԱՐՈՒ ԵՆՏ ԼԸՆՏՐՆ

Դրամագլուխ 300,000 Անգլիական ոսկի

Թուրքիոյ համար ընդհանուր գործակալ ՀՈՒՍԻՆ ԵՂԵԲԱՐՔ եւ ԸՆԿ.

(171) Պոլիս, Սուլթան Համամ, Խայծի խան, թիւ 13, 14, 15

1240

NÉVRALGIES

Pilules du Docteur Moussette

Les VÉRITABLES PILULES MOUSSETTE calment et guérissent les *Névralgies* les plus rebelles, la *Migraine*, la *Gastralgie*, la *Sciatique*, les *Affections rhumatismales* aiguës et douloureuses ayant résisté à tous les autres remèdes.

Les VÉRITABLES PILULES MOUSSETTE doivent être prises aux repas. Le premier jour on prendra 3 pilules : une le matin, une au déjeûner et une le soir au dîner. Si on n'a pas éprouvé de soulagement, on prendra quatre Pilules le second jour, deux le matin, une au déjeûner, et une au dîner. Il ne faut pas en prendre plus de quatre par jour.

Exiger les VÉRITABLES PILULES MOUSSETTE *de* CLIN & Cie, *de* PARIS, *que l'on peut se procurer chez les Droguistes et les Pharmaciens.*

ԲՈՊԷՆՍՈՆ

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ԱԺԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՄԵԾ ՄԹԵՐԱՆՈՑ ԲՈՒԼՃԻ ԵՒ ԼՅՈՒԹԵՆԱԳԻՍԻ

Ի Պոլիս Սուլթան Համամ Աշէր էֆենտի խանին դուռ 15 և 17

Կը վաճառուի մեծ և փոքր քանակութեամբ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԼՈՒՐՏԱՍԻՈՅ

Այս վաղեմի և հռչակաւոր մթերանոցին մէջ տարօրինակ ժանուութեամբ կը վաճառուին Եւրոպայի զանազան քաղաքներէն վերջին նորաձեւութեանց համաձայն բերուած արանց և կանանց յատուկ ամէն տեսակ ճերմակեղէնք հովանոցք, գաւազանք, կանանց յատուկ զգեստեղէնք և այլն։ Բաւական է անգամ մը այցելել ԲՈՊԷՆՍՈՆԻ մթերանոցը տեսնելու համար ապրանաց գերազանցութիւնը, գեղեցկութիւնն և գներու այնպիսի ժանուութիւն որ գործարանի գնոյն կը հաւասարի և չկրնար դրցող մը ունենալ։

Գիներն որոշուած են Օսմանեան ոսկին 108 պրուշի հաշուով։ 5

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՃՐԻՑԷԻ

ՇՈԳԵՆԱՒՈՒՑ ԵՐԹԵՒԵԿՈՒԹԵԱՆ ՑՈՒՑԱԿԸ

1889 Մարտ 1 Զորեքշաբթի օրէն սկսեալ մինչև ցնոր տնօր.

(Բաց է կէրգէն օրերէն) Եւրոպական եղերէն կամաքալ էլէնոց շրջենաւոց երթեւեկումներ

Ժ. Ր.		Ք.
1 —	Սենիմ. Մեկաբրպ· Պէզիրեք· Թարպ· Սենիք Պոյճ. Ի-Հիսար (Արեւմտագիրքի շրջենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	17
2 —	Սենիմ. Մեզպ· Պէզ· Թարպ· Սենիք· Սեմեն· Մերկ· Ի-Հիսար Զեպէք (Արեւելագրքի շրջ. հետ պիտի հաղորդակցի)	32
3 —	Սենիմ. Մեզպ· Պէզ· Թարպ· Սենիք· Սեմեն· Մերկ· Պոյամ· Ի-Հիսար Պէկեք Ամրավ· Գուրբ· Օրթ· Պէշիք	33
4 30	Սենիմ. Մեզպ Պէզիրեք Թարպ· Սենիք· Սեմեն· Մերկ· Պոյամ· Ի-Հիսար Պէկեք Ամրավ· Գուրբ· Օրթ· Պէշիք	17
5 45	Սենիմ. Մեզպ· Պէզ· Թարպ· Սենիք· Սեմեն· Մերկ· Պոյամ· Ի-Հիսար Պէկեք Ամրավ· Գուրբ· Օրթ· Պէշիք	22
7 —	Սենիմ. Մեզպ· Պէզիրեք· Թարպ· Պէշիրեզ Բաղչ· Սենիք· Մերկ· Գուրբ. Ի· և Ա· Հիսար Գանդիլ· Ամրավ· Զենկ· Պէյրեր· Օրթաք· Գուրբ· Պէշիք· Իւսկ·	25
8 15	Ա· և Բ· Գաղտագ Սենիմ· Մեզ· Պէզ· Թարպ· Սենիք· Մերկ· Ի-Հիսար Պէկեք Ամրավ· Գուրբ· Օրթ· Պէշիք·	19
10 —	Մեզարպ· Պէզ· Թարպ· Սենիք· Մերկ· Ի· Հիսար Ամրավ· Օրթաք· Պէշ·	21

Արեւմտեան էլէնոց կամաքալ էլէնոց շրջենաւ

12 30	Ամրավ· Գուրբ· Օրթ· Պէշիք·	21
12 30	Սենիք· Սեմեն· Պոյամ· Ի· Հիսար Պէկեք Ամրավ· Գուրբ· Օրթ· Պէշիք·	22
1 30	Պէկեք Ամրավ· Գուրբ· Օրթ· Պէշիք·	1
1 50	Ի· Հիսար Պէկեք Ամրավ· Գուրբ· Օրթ· Պէշիք· Գաղաթաբ (Ուրբաթ օրերը Գաղ· չէ հանդիպիր)	25
2 30	Պէկեք Ամրավ· Գուրբ· Օրթ· Պէշիք·	21
3 —	Պէկեք Ամրավ· Գուրբ Սրթ· Պէշիք· Գաղ·	23
3 30	Ամրավ· Գուրբ· Օրթ· Պէշիք·	1
4 —	Պէկեք Ամրավ· Գուրբ· Օրթաք· Պէշիք· Գաղ·	21
4 30	Պէկեք Ամրավ· Գուրբ· Օրթ· Պէշիք·	23
10 50	Հիսարեն ուշագոյն կամուրջ	1
11 20	Պէկեքէն ուշագոյն կամուրջ	25

Ասիական եղերէն կամաքալ էլէնոց շրջենաւ

12 20	Վանիք· Զենկ· Պէյլ· Գուզ· Գաղ	33
12 45	Պէյգոզ Բաշաղ· Զուպուզ· Գանլրճ· Ա· Հիսար Գանտարլ· (Գանտ. պիտի հաղորդ.)	23
1 20	Պէկեք Գանտ· Վանիք· Զենկ· Պէյլ· Գուզգի· Պէշիքթաշ	28
2 —	Ի· Ա· Գաղտագ Մեզգազ· Պէզիք· Թարպ· Պէշիք· Բաշաղ Զուպուզ· Գանլրճ· Ա· Հիսար Գանտարլ· Վանիք· Զենկ· Պէյլ· Գուզգի (Ուրբաթ օրերը ժ. 3 Լուսինասար)	19
2 30	Գանտ· Վան· Զենկ· Պէյլ· Գուզգի· Իւսկ·	22
4 20	Գանտ· Վան· Զենկ· Պէյլ· Գուզգի· Իւսկ· (Բացի ուրբաթէ)	32
4 30	Պէյգ· Բաշաղ· Զուպուզ· Գանլ· Ա· Հիսար Գանտ· Վանիք· Զենկ· Պէյլ· Գուզ· Պէշիք·	28
6 45	Մերկ· Ի· Ա· Հիսար Գանտ· Ամրավ· Զենկ· Պէյլ· Օրթ· Գուզգ· Պէշիք· Իւսկ·	1
9 —	Պէյիւբ· Թարպ· Պէյգոզ Բաշաղ· Գանլրճ· Ա· Հիսար Գանտարլ· Վանիք· Զենկէր· Պէյլիրպէյ Գուզգ· Իւսկ· (Ուրբաթ օրերը Զուպուզլու)	23
10 20	Գանտարլի Զենկիլբեղ	28
11 —	Գուդկուանմուչէն ուշագոյն կամուրջ (Բացի ուրբաթէ)	22

(Բաց է կէրգէն օրերէն) Կամաքէն Եւրոպական եղերէ եբրեւեկումներ շրջենաւոց ժամերը

1 15	Պէշիք· Օրթ· Ամրավ· Ի· Հիսար Պոյամ· Սենիք· Թարպ· Պէյ· Մեզպ· Սենիմ.	33
2 30	Պէշիք· Օրթ· Ամրավ· Պէկեք Ի· Հիսար Մերկ· Սենիք· Թարպ· Պէյ· Մեզպ· Սենիմանալլէ	17
3 30	Գալատա· Իւսկ· Պէշիք· Գուզգ· Օրթ· Պէյլիր· Զենկէ· Ամրավ· Գանտի· Ա· Ի· Հիսար Գանդրճ· Մերկ· Սենիք· Բաշաղ· Պէյգ· Թարպ· Պէյ· Մեզ· Սենիմանալլէ	25
4 —	Պէշիք· Օրթ· Գուրբ· Ամրավ· Պէկեք· Ի· Հիսար Պոյամ· Սենիք· Թարպ· Պէյգ· Սենիմ.	22
5 —	Իւսկ· Պէշիք· Գուզգ· Օրթաք· Պէյլ· Զենկ· Ամրավ· Գանտ· Ա· և Ի· Հիսար Գանդ· Մերկ·	1
6 —	Դաղտագ· Պէշիք· Օրթաք· Գուրբ· Ամրավ· Պէկեք· Ի· Հիսար Մերկ· Սենիք· Սեմեն· Սենիք· Թարպ· Պէյգ· Սենիմ.	19
7 —	Պէշիք· Իւսկ· Գուզգ· Օրթ· Պէյլեր· Զենկ· Ամրավ· Գանտի· Ա· Ի· Հիսար Մերկեան Սենիք· Թարպ· Պէյգիր·	23
8 30	Պէշիք· Օրթ· Ամրավ· Պէկ· Ի· Հիսար Մերկ· Սենիք· Թարպ· Մեզար· Պէյ·	21
10 30	Ի· Հիսար Պոյամ· Մերկ· Սեմեն· Սենիք· Թարպ· Պէշիրեաբէր· Մեզար· Սենիմ.	22
11 10	Սենիք· Թարպ· Պէյ· Մեզպ· Սենիմ.	19
11 35	Պէկեք Ի· Հիսար Պոյամ· Մերկ· Սեմեն· Սենիք·	22

Կամաքէն Ուրնավուտքէյ եբրեւեկումներ շրջենաւոց ժամերը

1 50	Ուզղչակ Պէկեք	24
2 20	Ուզղչակ Պէկեք	23
2 50	Ամրավուտքէյ	1
3 20	Ուզղչակ Պէկեք (Բացի ուրբաթէ)	21
3 50	Ուզղչակ Պէկեք	23
9 55	Պէշիք· Օրթ· Գուրբ· Ամրավ· Պէկ· Ի· Հիսար (Ի սոփար երեկոյ շրջենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	1
10 35	Պէշիք· Օրթ· Գուրբ· Ամրավ· Պէկեք	25
11 20	Գաղ· Պէշիք· Օրթ· Գուրբ· Ամրավ· Պէկեք Ի· Հիսար· Պոյամբրգ	26
11 40	Պէշիք· Օրթ· Գուրբ· Ամրավ· Պէկեք	1
12 —	Պէշիք· Օրթ· Գուրբ· Ամրավ·	25

Կամաքէն Ասիական եղերէ եբրեւեկումներ շրջենաւոց ժամերը

1 45	Ուզղչակի Գաւեռիլի	22
3 —	Իւսկ· Գուզգ· Պէյլ· Զենկ· Վանիք· Գանտ· Ա· Հիսար Գանդ· Զուպուզ· Բ· պասճէն Պէյգ·	28
3 45	Ուզղչակի Գանտարլի (Բացի ուրբաթէ)	32
9 25	Պէշիքթաշ· Գուդկուանմ· Պէշիք· Զենկէր· Վանիք· Գանտարլ· (Գալատայի գացող շրջենաւին հետ պիտի հաղորդակցի)	28
10 5	Գանտարլի Ա· Հիսար Գանդ· Զուպ· Բաշաղ· Պէյգ· Թարպ· Պէշիքթաշ· Մեզարպ· Գալատայ	17
10 40	Իւսկ· Գուզ· (Բացի ուրբաթէ)	22
10 50	Պէշիք· Գուզգ· Պէյլեր· Զենկէր· Վանիք· Գանտ· Պէշիք (Ուրբաթի օրերը 10 45 Իւսկ· (Գանտ· Վանիքի շրջ· հետ պիտի հաղորդակցի)	33
11 20	Գանտարլ· Ա· Հիսար Գանդրճ· Զուպ· Բաշաղ· Պէյգ (Ուրբ· օրերը 11 25)	23
11 45	Գաղտ· Գուզ· Պէյլ· Զենկ· Վանիք·	1

Ծան. —Օգէ մեկնող եղած տաեն, շրջենաւք իրենց գտնուած տեղը պիտի մնան։

ՍԳՈՂԻ ՕՇԱՐԱԿ

(EMULSION SCOTT)

ՄԱՐԻՆ ՁԿԱՆ ՁՈՒՏ ԵՒ

Գաղարաստան, Հեւամաղ Ստոդի և Պղնունի, ի Նիւ-Եորք

Գարեն չափ ախորժահամ է.

Մարին ունի մի իւղի բոլոր յատկութիւններն զատ, իբրեւ ոսկիներ և յատկութիւններն ալ ունի

Կը բուժէ Թոքախտը
Կը բուժէ անարիւնութիւնը
Կը բուժէ խոյլերը
Կը բուժէ հազը, ցրտաւութիւնները
Կը բուժէ ընդհանուր տկարութիւնը
Կը բուժէ մանկանց ճուճաճութիւնը

Բժիշկներն ընդունած են, որ ամէն կամ ոչ մի յաղուն, դիւրամարսելի, և ամենեն փափուկ առաջնորդները կը տանին զայն, որ վաճառուի գլխաւոր դեղագործաց քով։ Գործակատարք են Համիէր և Հիրմէլ, Պոլիս։ 176

ՖՐԱՆՔՕ-ՀՕՆԿՐՈՒԱԶ

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԻՍԹԻՒՏԱՍԻՈՅԹ

ՀԱՆԴԵՐՁ Վիճակ ՀԱՆՈՒԹԵԱՄԲ

Արտօնեալ դրամագլուխ	20,000,000
Գանձեալ »	10,000,000
Մահուան արկածէն դէմ պահեստի	12,000,000

Արեւելեան Տնօրէն· Մ. Լօժէն Բարարօր
» փոխադիր գործակալ և քննիչ· Մ. Նազարէթ Եազըճեան

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԳԼԽԱՒՈՐ ԳԱՂԹԱԿԱՊ ԴՈՒԹԵՂԱԿԱՊ

Տեարք Պալեօղլան և Պալրքճեան Զմիւռնիա· Գասպարեան և Տանիամարեան Ատանա· Դ. և Մ. Սեթեան Հալէպ· Բ. Շերէֆէֆտին և Տէրունեան Առալիա և Սպարթա· Սիմէօն Տէյիրմէնճի օղլու Քօնեա, ևն ևն։

Ֆրանքօ-Հունգարական կենաց անանուն ընկերութիւնը խիստ դիւրամատչելի պայմաններով մահուան դէմ ապահովութիւններ կընդունի, նոյնպէս փոքր ապրոյոց և աղջիկանց ի չափահասութեան վնասելի պայմանաւ։

Աւելորդ կը համարիմք ըսել թէ ամէն ընտանեաց և զաւակաց տէր անձանց իրը նուիրական պարտականութիւն մէջ տարեկան փոքրիկ զոհողութեամբ մը իւր կեանքն և իւր զաւակաց ապագան ապահովել. կամ ի ծերութեան օրերու և կամ յետ մահու իւր սիրելի կինն և զաւակներնը, աղքատութեան սոսկալի ճիրաններէն հեռի պահելու համար ուստի արգոյ հասարակութեան լուրջ ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմք Ֆրանքօ-Հունգարական ընկերութեան չահաւէտ պայմաններուն և միմիայն մանաւոր տեսակներուն որ մէն մի տարի Պիտաբէթի մէջ ի ներկայութեան պաշտօնէից տեսի կունենան, մէն մի չահող թիւ 100 անգլիական ոսկի չահելու պարգեւ։

Աւելի ընդարձակ և կարեւոր տեղեկութիւններ ստանալու համար պէտք է դիմել առ վարչութիւն։ Ամէն լեզուէ յայտարարութիւնք ձրի կը արուին։

Գոհութեամբ կը ծանուցանենք յարգոյ հասարակութեան թէ, ընկերութեան 1885 յունվար 1էն մինչ 1886 տարւոյն յունվար 1ի ընդհանուր դարձողութեանց հաշուեցուցակին, (վերեքաջեալ Աստրիոյ-Հունգարիան կառավարութիւնը ներքին գործոց նախարարութիւնէն) պահեստի գումարին վրայ 2 միլիոն ֆրանգի պատկառելի գումարի մը յաւելում գոյացած է, որով անցեալ տարւոյն 10 միլիոն պահեստի գումարը ներկային 12 միլիոն է։ 286

ՊԼԱՆՔԱՐԻ ԴԵՂԱՀԱՏՆԵՐ

BLANCARD

ԵՐԿԱԹԻ ԱՆԵՂՔ ԻՕՏԻՒՈՎ

PARIS — NEW-YORK

1855 պուրկի Բժշկական խորհրդէն 1853

Այս Դեղահատներն, որք իրար խառնած են Իօտին և երկաթին յատկութիւնները, մանաւանդ կը յարմարին այն բազմազան խօթութեանց որ յառաջ կուգան խոյլային սերմէն (ուռեցք, պալար են), հիւանդութիւնք որոց դէմ անկարողն են պարբերական ցաւերը, Դեղնութիւնն, Սերմամթափութիւնն, Դաշտանի հիւանդութիւնք, Թոքախտ, Գաղղիական ախտ եւ։ Վերջապէս ամենազգու դարման մ'են ստամոքսը գրգռելու և ուշային ուտելոյ խառնուածները բարեփոխելու համար։

Ծան. Անմաքուր կամ խառն երկաթի խարիւոը գրգռիչ ազդարարիւն դեղ մ'է։ Իբր ապացոյց Պլանքարի Դեղահատներուն գտութեան և վաստակաւորութեան պէտք է փնտռել մեր արծաթեայ կնիքն, այս ստորագրութիւնն և Union des Fabricants ի դրոշմը։

Blancard

Դեղագործ ի Բարիզ, Rue Bonaparte 40
Զգուշանալ կեղծերէն

8—2

ՄԱԴԴՈՆԻ

ԿԻՍԱՀԻՊԼԸՐ

ՀԱՆԴԻՊՑԻՆ ԲՆԱԿԱՆ ՋՈՒՐ

Կալաքարային թթուուտ աղբիւր ամենամաքուր

ՍԵՂԱՆԻ ԼՄԻԱԳՈՅՆ ԵՒ ՁԱՎԱՐԱՔ ԸՄԲԵԼԻ

Հաղերու, խռչափոքի բորբոքմանց, ստամոքսի և աղեաց համար յանձնարարեալ։

Հայնրիխ Մադդոնի, Գարլսպատ և Վիեննա 47

ԿՈԿՈՐԴԻ, ՁԱՑԻ ԵՒ ԲԵՐԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

ՏԷՊԱՆԻ ԲԱՍԹԻԼՆԵՐ

ԳԼԻՍԹՈՒԼԻՑ ԱՂՈՎ

PASTILLES DETHAN

Գիտուել Տէպանի ստորագրութիւնն, դեղագործ ի Բարիզ։

ԴԷՂ ՁԵՐՄԻ ԵՒ ՏԵՆԴԻՑ

Տոքթոր Այէրի ջերմային հիւանդութեանց այս դեղն՝ որ անխառն բաղադրութիւն մի է զուտ բուսեղինաց, է դառնահամ և ազդու կազդուրիչ ամէն տեսակ ֆիզիկական խանգարմանց, որ յառաջ կուգան ճամբորդութեան վայրերու ջերմոտ կլիմայից վատ ու ապականեալ օդերէն, որուն օգտակարութիւնը և ապաքինիչ ազդեցութիւնը երաշխաւորեալ է նորա անհամար արդեանցը ստոյգ դիտութեամբն։ Այս ֆիզիկական խանգարումներն յառաջ կուգան օդին մէջ լողացող թունաւոր անջրպետի նիւթոց միջոցաւ, որք թոքերէն անցնելով կը մտնեն արեան մէջ, կը խանգարեն լեարդը, և յառաջ կը բերեն տեսակ տեսակ ջերմեր և տենդեր, և արեան թունաւորումն, որոց ապ անուններն որրուած է։ ջերմն և սոսրուս, թագուն ջերմ, պարբերական ջերմն, ընդհատեալ ջերմն, մաղձային տենդ և հրատապ տենդեր։

Թունաւորեալ օդերէ պատճառեալ հիւանդութիւնք կը պատահին այն տեղեր ուր մթնոլորտը ապականեալ և թունաւորեալ է ճահիճներէ կամ ճահճաստուտ վայրերէ բուրեալ ժահահոտ նիւթերով, կամ բաց աղբանոցներէ և ականներու ծակտիկներէն եկած թունաւոր կաղերով, զորս մարդիկ կը ծծեն շնչառութեամբ։

Այէրի ջերմի ու տենդից դեղն կը ջնջէ